

9/4/17

43272
1p5/25-

5 lines and part 13
1st issue with error
in pagination on page 203

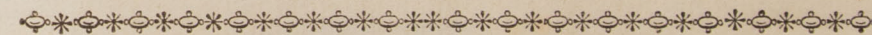
Edward Pummerer
the gift of Dr. Goodall
Nov. 1886.

150-

KC7943

452

P U B L I I
T E R E N T I I
A F R I
C O M O E D I A E .

BIRMINGHAMIAE:

Typis JOHANNIS BASKERVILLE.

MDCCLXXII.

P. TERENTII
ANDRIA

ACTA LUDIS MEGALENSIBUS M. FULVIO ET M. GLABRIONE ÆDILIBUS CURULIBUS. EGERUNT L. AMBIVIUS TURPIO, L. ATTILIUS PRÆNESTINUS. MODOS FECIT FLACCUS CLAUDII, TIBIIS PARIBUS, DEXTRIS ET SINISTRIS. ETEST TOTA GRÆCA. EDITA M. MARCELLO, C. SULPICIO COSS.

Personæ.

PROLOGUS.	BYRRHIA <i>servus.</i>
SIMO <i>senex.</i>	LESBIA <i>obstetrix.</i>
SOSIA <i>servus.</i>	GLYCERIUM, alias PASIBULA, <i>Chremetis filia.</i>
DAVUS <i>servus.</i>	CHREMES <i>senex.</i>
MYSIS <i>ancilla.</i>	CRITO <i>hospes.</i>
PAMPHILUS <i>adolescens.</i>	DROMO <i>servus.</i>
CHARINUS <i>adolescens.</i>	

Personæ mutæ.

SERVI Simonis *opsonia portantes.*
ARCHILIS *ancilla.*

A

AN-

A N D R I Æ
A R G U M E N T U M,
C. S U L P I C I O A P O L L I N A R I
A U C T O R E.

SOROREM falso creditam meretriculæ,
Genere Andriæ, Glycerium vitiat Pamphilus:
Gravidaque facta, dat fidem, uxorem sibi
Fore hanc: nam aliam pater ei desponderat
Gnatam Chremetis: atque ut amorem comperit,
Simulat futuras nuptias; cupiens, suus
Quid haberet animi filius, cognoscere.
Davi suafu non repugnat Pamphilus.
Sed ex Glycerio natum ut vidit puerulum
Chremes, recusat nuptias, generum abdicat:
Mox filiam Glycerium insperato agnitam
Dat Pamphilo hanc, aliam Charino conjugem.

P.

P. T E R E N T I I
A N D R I A.

P R O L O G U S.

POETA cum primum animum ad scribendum ap-
Id sibi negoti credidit solum dari, [pulis,
Populo ut placerent, quas fecisset fabulas.
Verum aliter evenire multo intelligit.
Nam in prologis scribundis operam abutitur,
Non qui argumentum narret, sed qui malevoli
Veteris poetæ maledictis respondeat.
Nunc, quam rem vitio dent, quæso, animum advortite.
Menander fecit Andriam et Perinthiam.
Qui utramvis recte norit, ambas noverit.
Non ita dissimili sunt argumento: sed tamen
Dissimili oratione sunt factæ ac stylo.
Quæ convenere, in Andriam ex Perinthia
Fatetur transtulisse, atque usum pro suis.
Id isti vituperant factum: atque in eo disputant,
Contaminari non decere fabulas.
Faciunt næ intelligendo, ut nihil intelligant:
Qui cum hunc accusant, Nævium, Plautum, Ennium
Accusant: quos hic noster auctores habet:
Quorum æmulari exoptat negligentiam

A 2

Potius,

Potius, quam istorum obscuram diligentiam.
 Dehinc ut quiescant porro, moneo, et definant
 Maledicere, malefacta ne noscant sua.
 Favete, adeste æquo animo, et rem cognoscite;
 Ut pernoscatis, ecquid spei sit relliquum,
 Posthac quas faciet de integro comœdias,
 Spectandæ, an exigendæ sint vobis prius.

ACTUS

ACTUS I. SCENA I.

SIMO, SOSIA.

VOS istæc intro auferte: abite. Sofia,
 Adesdum: paucis te volo. *SO.* Dictum puta:
 Nempe ut curentur recte hæc. *SI.* Imo aliud. *SO.* Quid
 Quod tibi mea ars efficere hoc possit amplius? [est,
SI. Nihil istac opus est arte ad hanc rem, quam paro:
 Sed iis, quas semper in te intellexi fitas,
 Fide et taciturnitate. *SO.* Exspecto quid velis.
SI. Ego postquam te emi, a parvulo, ut semper tibi
 Apud me iusta et clemens fuerit servitus,
 Scis: feci, e servo ut esses libertus mihi,
 Propterea quod serviebas liberaliter.
 Quod habui summum pretium, persolvi tibi.
SO. In memoria habeo. *SI.* Haud muto factum. *SO.* gau-
 Si tibi quid feci, aut facio, quod placeat, Simo: et, [deo,
 Id gratum fuisse advorsum te, habeo gratiam.
 Sed mi hoc molestum est: nam istæc commemoratio
 Quasi exprobratio est immemoris beneficii.
 Quin tu uno verbo dic, quid est quod me velis.
SI. Ita faciam. Hoc primum in hac re prædico tibi,
 Quas credis esse has, non sunt veræ nuptiæ.
SO. Cur simulas igitur? *SI.* Rem omnem a principio
 Eo pacto et gnati vitam, et consilium meum [audies:

Cog-

Cognosces, et quid facere in hac re te velim.
 Nam is postquam excessit ex ephebis, Sofia,
 Liberior vivendi fuit potestas. Nam antea
 Qui scire posses, aut ingenium noscere,
 Dum ætas, metus, magister prohibebant? *SO.* Ita est.
SI. Quod plerique omnes faciunt adolescentuli,
 Ut animum ad aliquod studium adjungant, aut equos
 Alere, aut canes ad venandum, aut ad philosophos;
 Horum ille nihil egregie præter cætera
 Studebat, et tamen omnia hæc mediocriter.
 Gaudebam. *SO.* Non injuria: nam id arbitror
 Adprime in vita esse utile, ut ne quid nimis.
SI. Sic vita erat: facile omnes perferre ac pati:
 Cum quibus erat cunque una, his sese dedere,
 Eorum obsequi studiis: advorsus nemini;
 Nunquam præponens se aliis. Ita facillime
 Sine invidia laudem invenias, et amicos pares.
SO. Sapienter vitam instituit: namque hoc tempore
 Obsequium amicos, veritas odium parit.
SI. Interea mulier quædam abhinc triennium
 Ex Andro commigravit huc vicinæ,
 Inopia et cognatorum negligentia
 Coacta, egregia forma, atque ætate integra.
SO. Hei vereor, ne quid Andria apportet mali.
SI. Primum hæc pudice vitam, parce ac duriter
 Agebat, lana ac tela victum quæritans.
 Sed postquam amans accessit, pretium pollicens,

Unus

Unus et item alter; ita ut ingenium est omnium
 Hominum a labore proclive ad lubidinem;
 Accepit conditionem: dein quæstum occipit.
 Qui tum illam amabant, forte, ita ut fit, filium
 Perduxere illuc secum, ut una esset, meum.
 Egomet continuo mecum: certe captus est:
 Habet. Observabam mane illorum servulos
 Venientes, aut abeuntes: rogitabam, heus puer,
 Dic fodes, quis heri Chrysidem habuit? nam Andriæ
 Illi id erat nomen. *SO.* Teneo. *SI.* Phædrum, aut Clini-
 Dicebant, aut Niceratum: nam hi tres tum simul [am
 Amabant. Eho, quid Pamphilus? Quid? symbolam
 Dedit, cœnavit. Gaudebam. Item alio die
 Quærebam: comperiebam nihil ad Pamphilum
 Quidquam attinere. enimvero spectatum fatis
 Putabam, et magnum exemplum continentæ.
 Nam qui cum ingeniis conflictatur ejusmodi,
 Neque commovetur animus in ea re tamen,
 Scias posse habere jam ipsum suæ vitæ modum.
 Cum id mihi placebat, tum uno ore omnes omnia
 Bona dicere, et laudare fortunas meas,
 Qui gnatum haberem tali ingenio præditum.
 Quid verbis opus est? hac fama impulsus Chremes
 Ultro ad me venit, unicam gnatam suam
 Cum dote summa filio uxorem ut daret.
 Placuit; despondi: hic nuptiis dictus est dies.
SO. Quid obstat, cur non veræ fiant? *SI.* Audies.

Fere

Fere in diebus paucis, quibus hæc acta sunt,
 Chrysis vicina hæc moritur. *SO.* O factum bene!
 Beasti: metui a Chryfide. *SI.* Ibi tum filius
 Cum illis, qui amabant Chryfidem, una aderat frequens:
 Curabat una funus: tristis interim,
 Nonnunquam conlacrumabat. Placuit tum id mihi.
 Sic cogitabam: hic, parvæ consuetudinis
 Causa, mortem hujus tam fert familiariter:
 Quid si ipse amasset? Quid mihi hic faciet patri?
 Hæc ego putabam esse omnia humani ingeni
 Mansuetique animi officia. Quid multis moror?
 Egomet quoque ejus causa in funus prodeo,
 Nihil suspicans etiam mali. *SO.* Hem, quid est? *SI.* Scies.
 Effertur. Imus. Interea inter mulieres,
 Quæ ibi aderant, forte unam aspicio adolescentulam,
 Forma. *SO.* Bona fortasse. *SI.* Et voltu, Sofia,
 Adeo modesto, adeo venusto, ut nihil supra.
 Quia tum mihi lamentari præter cæteras
 Vifa est, et quia erat forma præter cæteras
 Honestæ et liberali; accedo ad pedisequas:
 Quæ sit, rogo. Sororem esse aiunt Chryfidis.
 Percussit illico animum. at at, hoc illud est,
 Hinc illæ lacrumæ, hæc illa est misericordia.
SO. Quam timeo quorsum evadas. *SI.* Funus interim
 Procedit: sequimur: ad sepulcrum venimus.
 In ignem imposita est. Fletur. Interea hæc foror,
 Quam dixi, ad flammam accessit imprudentius,

Satis

Satis cum periclo. Ibi tum exanimatus Pamphilus
 Bene dissimulatum amorem et celatum indicat.
 Accurrit: mediam mulierem complectitur:
 Mea Glycerium, inquit, quid agis? cur te is perditum?
 Tum illa, ut consuetum facile amorem cerneret,
 Rejecit se in eum, flens, quam familiariter.
SO. Quid ais? *SI.* Redeo inde iratus, atque ægre ferens.
 Nec satis ad objurgandum causæ. Diceret,
 Quid feci? Quid commerui aut peccavi, pater?
 Quæ sese voluit in ignem injicere, prohibui,
 Servavi. Honestæ oratio est. *SO.* Recte putas:
 Nam si illum objurges, vitæ qui auxilium tulit;
 Quid facias illi, qui dederit damnum, aut malum?
SI. Venit Chremes postridie ad me, clamitans,
 Indignum facinus, comperisse Pamphilum
 Pro uxore habere hanc peregrinam. Ego illud sedulo
 Negare factum. Ille instat factum. Denique
 Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam [quidem
 Neget daturum. *SO.* Non tu ibi gnatum? *SI.* Ne hæc
 Satis vehemens causa ad objurgandum, *SO.* Qui cedo?
SI. Tute ipse his rebus finem præscripsi, pater.
 Prope adest, cum alieno more vivendum est mihi:
 Sine nunc meo me vivere interea modo.
SO. Quis igitur relictus est objurgandi locus?
SI. Si propter amorem uxorem nolit ducere,
 Ea primum ab illo animadvertenda injuria est.
 Et nunc id operam do, ut per falsas nuptias

B

Vera

Vera objurgandi causa fit, si deneget.
 Simul, sceleratus Davus si quid consili
 Habet, ut consumat nunc, cum nihil obfint doli.
 Quem ego credo manibus pedibusque obnixe omnia
 Facturum: magis id adeo, mihi ut incommodet, [gas?
 Quam ut obsequatur gnato. *SO.* Quapropter? *SI.* Ro-
 Mala mens, malus animus. Quem quidem ego si fen-
 Sed quid opus est verbis? Sin eveniat, quod volo, [fero.
 In Pamphilo ut nihil sit moræ; restat Chremes,
 Qui mihi exorandus est, et spero confore.
 Nunc tuum est officium, has bene ut adfimum nuptias:
 Perterrefacias Davum; observes filium,
 Quid agat, quid cum illo consilii captet. *SO.* Sat est:
 Curabo: eamus jam nunc intro. *SI.* I præ, sequar.
 Non dubium est, quin uxorem nolit filius:
 Ita Davum modo timere sensi, ubi nuptias
 Futuras esse audivit. Sed ipse exit foras.

A C T U S I. S C E N A II.

D A V U S, S I M O.

MIRABAR, hoc si sic abiret: et heri semper le-
 Verebar, quorsum evaderet. [nitas,
 Qui, postquam audierat non datum iri filio uxorem suo,
 Nunquam cuiquam nostrum verbum fecit, neque id
 ægre tulit.

SI. At

SI. At nunc faciet; neque, ut opinor, sine tuo magno
 malo.

DA. Id voluit, nos sic nec opinantes duci falso gaudio,
 Sperantes jam amoto metu, interea oscitantes opprimi,
 Ut ne esset spatium cogitandi ad disturbandas nuptias:
 Astute! *SI.* Carnufex quæ loquitur! *DA.* Herus est,
 neque prævideram.

SI. Dave. *DA.* Hem, quid est? *SI.* Ehodum, ad me.

DA. Quid hic volt? *SI.* Quid ais? *DA.* Qua de
 re? *SI.* Rogas?

Meum gnatum rumor est amare. *DA.* Id populus cu-
 rat scilicet.

SI. Hoccine agis, an non? *DA.* Ego vero istuc. *SI.* Sed,
 nunc ea me exquirere,

Iniqui patris est. Nam, quod antehac fecit, nihil ad
 me attinet. [ret suum:

Dum tempus ad eam rem tulit, fivi animum ut exple-
 Nunc hic dies aliam vitam adfert, alios mores postulat.
 Dehinc postulo, si æquum est, te oro, Dave, ut re-
 deat jam in viam.

DA. Hoc quid fit? *SI.* Omnes qui amant, graviter sibi
 dari uxorem ferunt.

DA. Ita aiunt. *SI.* Tum si quis magistrum cepit ad
 eam rem improbum,
 Ipsum animum ægrotum ad deteriore partem ple-
 rumque applicat.

DA. Non hercle intelligo. *SI.* Non? Hem! *DA.* Non:
 Davus sum, non Oedipus. *SI.* Nempe

SI. Nempe ergo aperte vis, quæ restant, me loqui?

DA. Sane quidem.

SI. Si fenfero hodie, quidquam in his te nuptiis
Fallaciæ conari, quo fiant minus,
Aut velle in ea re ostendi, quam sis callidus;
Verberibus cæsum te in pistrinum, Dave, dedam uf-
que ad necem;

Ea lege atque omine, ut, si te inde exemerim, ego pro
te molam.

Quid, hoc intellextin? an nondum etiam ne hoc qui-
dem? *DA.* Imo callide:

Ita aperte ipsam rem modo locutus, nihil circuitione
usus es. [Iudier.

SI. Ubivis facilius passus sim, quam in hac re, me de-

DA. Bona verba quæso. *SI.* Irrides? nihil me fallis.

Sed dico tibi,

Ne temere facias; neque tu hoc dicas tibi non præ-
dictum. Cave.

A C T U S I. S C E N A III.

D A V U S.

ENIMVERO, Dave, nihil loci est segnitæ, ne-
que socordiæ,

Quantum intellexi modo fenis sententiam de nuptiis:
Quæ si non astu providentur, me aut herum pessun-
dabunt.

Nec,

Nec, quid agam, certum est; Pamphilumne adjutem,
an auscultem feni.

Si illum relinquo, ejus vitæ timeo: sin opitulor, hu-
jus minas;

Cui verba dare difficile est. Primum jam de amore hoc
comperit:

Me infensus servat, ne quam faciam nuptiis fallaciam.

Si fenferit, perii; aut, si libitum fuerit, causam ceperit;

Quo jure quaque injuria, præcipitem in pistrinum da-

Ad hæc mala hoc mihi accedit etiam: hæc Andria, [bit.

Sive ista uxor, sive amica est, gravida e Pamphilo est:

Audireque eorum est operæ pretium audaciam:

Nam inceptio est amentium, haud amantium:

Quidquid peperisset, decreverunt tollere:

Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam,

Civem Atticam esse hanc: Fuit olim quidam fenex

Mercator: navem is fregit apud Andrum insulam:

Is obiit mortem. Ibi tum hanc ejectam Chryfidis

Patrem recepisse orbam, parvam. Fabulæ.

Mihi quidem hercle non fit verifimile: atqui ipsis com-
mentum placet.

Sed Myfis ab ea egreditur: At ego hinc me ad forum, ut

Conveniam Pamphilum, ne de hac re pater impruden-
tem opprimat.

ACTUS

A C T U S I. S C E N A I V.

M Y S I S.

AUDIVI, Archilis, jamdudum: Lesbiam adduci jubes.

Sane pol illa temulenta est mulier, et temeraria,
Nec fatis digna, cui committas primo partu mulierem:
Tamen eam adducam. Importunitatem spectate aniculae;

Quia compotrix ejus est. Dî date facultatem, obsecro,
Huic pariundi, atque illi in aliis potius peccandi locum.
Sed, quidnam Pamphilum exanimatum video? vereor
quid fiet.

Opperiar, ut sciam, numquidnam hæc turba tristitiæ
adferat.

A C T U S I. S C E N A V.

P A M P H I L U S, M Y S I S.

HOCCINE est humanum factum aut inceptum?
hoccine est officium patris?

MY. Quid illud est?

PA. Proh Deûm atque hominum fidem! quid est, si
hæc non contumelia est?

Uxorem

Uxorem decenterat dare sese mihi hodie. Nonne oportuit
Præscisse me ante? nonne prius communicatum oportuit?
MY. Miseram me, quod verbum audio! [tuit?

PA. Quid Chremes? qui denegarat, se commissurum
mihi

Gnatam suam uxorem; id mutavit, quoniam me immutatatum videt.

Itane obstinate operam dat, ut me a Glycerio miserum abstrahat?

Quod si fit, pereo funditus.

Adeon' hominem invenustum esse, aut infelicem quenquam, ut ego sum?

Proh Deûm atque hominum fidem!

Nullon' ego Chremetis pacto affinitatem effugere potero?

Quot modis contemptus, spretus? facta, transacta omnia. Hem,

Repudiatus repeto. Quamobrem? nisi si id est, quod suspicor:

Aliquid monstri alunt: ea quoniam nemini obtrudi potest,

Itur ad me. *MY.* Oratio hæc me miseram exanimavit metu.

PA. Nam quid ego dicam de patre? ah! [do

Tantamne rem tam negligenter agere? præteriens mo-

Mihi apud forum, uxor tibi ducenda est, Pamphile, hodie, inquit: para:

Abi domum. Id mihi visus est dicere, abi cito, et sus-

pende te. Obstupui.

Obstupui. Censen' ullum me verbum potuisse proloqui?
Aut ullam causam, ineptam saltem, falsam, iniquam?
obmutui.

Quod si ego prius id rescissem; quid facerem, si quis
nunc me roget;

Aliquid facerem, ut hoc ne facerem. Sed nunc pri-
mum quid exsequar?

Tot me impediunt curæ, quæ meum animum divorce
trahunt;

Amor, misericordia hujus, nuptiarum sollicitatio;

Tum patris pudor, qui me tam leni passus est animo
usque adhuc,

Quæ meo cunque animo libitum est, facere: eine ego
ut advorser? hei mihi!

Incertum est quid agam. *MY.* Misera timeo, incertum
hoc quorsum accidat.

Sed nunc peropus est, aut hunc cum ipsa, aut me ali-
quid de illa advorsum hunc loqui.

Dum in dubio est animus, paulo momento huc illuc
impellitur.

PA. Quis hic loquitur? *MY.* Myfis, salve. *MY.* O salve,
Pamphile. *PA.* Quid agit? *MY.* Rogas?

Laborat e dolore: atque ex hoc misera sollicita est die,
Quia olim in hunc sunt constitutæ nuptiæ. Tum au-
tem hoc timet,

Ne deserat se. *PA.* Hem, egone istuc conari queam?

Ego propter me illam decipi miseram finam?

Quæ

Quæ mihi suum animum atque omnem vitam credidit,
Quam ego animo egregie caram pro uxore habuerim,
Bene et pudice ejus doctum atque educum finam
Coactum egestate ingenium immutarier?

Non faciam. *MY.* Haud vereor, si in te solo sit fitum:
Sed vim ut queas ferre. *PA.* Adeon' me ignavum putas?

Adeon' porro ingratum, aut inhumanum, aut ferum,
Ut neque me consuetudo, neque amor, neque pudor
Commoveat, neque commoneat, ut servem fidem?

MY. Unum hoc scio, meritam esse, ut memor esses fui.

PA. Memor essem? o Myfis, Myfis, etiam nunc mihi
Scripta illa dicta sunt in animo Chryfidis

De Glycerio. Jam ferme moriens me vocat:

Accessi: vos femotæ: nos soli: incipit:

Mi Pamphile, hujus formam atque ætatem vides:

Nec clam te est, quam illi nunc utræque inutiles

Et ad pudicitiam et ad rem tutandam fient.

Quod ego te per hanc dextram oro, et ingenium tuum,

Per tuam fidem, perque hujus solitudinem

Te obtestor, ne abs te hanc segrege, neu deseras:

Si te in germani fratris dilexi loco,

Sive hæc te solum semper fecit maxumi,

Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus.

Te isti virum do, amicum, tutorem, patrem:

Bona nostra hæc tibi committo, et tuæ mando fidei.

Hanc mi in manum dat: mors continuo ipsam occupat.

Accepi: acceptam servabo. *MY.* Ita spero quidem.

C

PA. Sed

PA. Sed cur tu ab illa? *MY.* Obstetricem accerso.

PA. Propera:

Atque audin' verbum unum cave de nuptiis,

Ne ad morbum hoc etiam. *MY.* Teneo.

A C T U S II. S C E N A I.

CHARINUS, BYRRHIA, PAMPHILUS.

QUID ais, Byrrhia? daturne illa Pamphilo hodie nuptum? *BY.* sic est.

CH. Qui scis? *BY.* Apud forum modo e Davo audivi. *CH.* Væ misero mihi!

Ut animus in spe atque in timore usque antehac attentus fuit,

Ita, postquam adempta spes est, lassus, cura confectus stupet.

BY. Quæso edepol, Charine, quoniam non potest id fieri, quod vis,

Id velis quod possit. *CH.* Nihil volo aliud, nisi Philumenam.

BY. Ah, quanto fatius est, te id dare operam, Qui istum amorem ex animo amoveas tuo, quam id lo-
Quo magis libido frustra incendatur tua! [qui,

CH. Facile omnes, cum valemus, recta consilia ægrotis damus.

Tu si hic sis, aliter sentias. *BY.* Age, age, ut lubet.

CH. Sed Pamphilum

Video.

Video. Omnia experiri certum est prius, quam pereo.

BY. Quid hic agit?

CH. Ipsum hunc orabo: huic supplicabo: amorem huic narrabo meum.

Credo, impetrabo, ut aliquot saltem nuptiis prodat dies. Interea fiet aliquid, spero. *BY.* Id aliquid nihil est.

CH. Byrrhia,

Quid tibi videtur? adeon' ad eum? *BY.* quidni? si nihil impetres,

Ut te arbitretur tibi paratum mœchum, si illam duxerit.

CH. Abin' hinc in malam rem cum suspicione istac, scelus.

PA. Charinum video. Salve. *CH.* O salve Pamphile: Ad te advenio, spem, salutem, auxilium, consilium expetens.

PA. Neque pol consilii locum habeo, neque auxilii copiam.

Sed istuc quidnam est? *CH.* Hodie uxorem ducis?

PA. Aiunt. *CH.* Pamphile,

Si id facis, hodie postremum me vides. *PA.* Quid ita?

CH. Hei mihi!

Vereor dicere. Huic, dic quæso, Byrrhia. *BY.* Ego dicam. *PA.* Quid est?

BY. Sponsam hic tuam amat. *PA.* Næ iste haud mecum sentit. Ehodum dic mihi,

Numquidnam amplius tibi cum illa fuit, Charine?

CH. Ah Pamphile,

Nihil. *PA.* Quam vellem! *CH.* Nunc te per amicitiam
et per amorem obsecro,
Principio, ut ne ducas. *PA.* Dabo equidem operam.
CH. Sed si id non potes,
Aut tibi nuptiæ hæ sunt cordi; *PA.* Cordi! *CH.* Sal-
tem aliquot dies
Profer, dum proficiscor aliquo, ne videam. *PA.* Audi
nunc jam:
Ego, Charine, neutiquam officium liberi esse hominis
puto,
Cum is nil promereat, postulare id gratiæ apponi sibi.
Nuptias effugere ego istas malo, quam tu adipiscier.
CH. Reddidisti animum. *PA.* Nunc si quid potes aut
tu, aut hic Byrrhia,
Facite, fingite, invenite, efficite, qui detur tibi:
Ego id agam, mihi qui ne detur. *CH.* Sat habeo. *PA.* Da-
vum optume
Video. Hujus consilio fretus sum. *CH.* At tu hercle
haud quidquam mihi,
Nisi ea, quæ nihil opus sunt sciri. Fugin' hinc? *BY.* Ego
vero ac lubens.

ACTUS

ACTUS II. SCENA II.

DAVUS, CHARINUS, PAMPHILUS.

DI boni, boni quid porto? Sed ubi inveniam Pam-
philum;
Ut metum, in quo nunc est, adimam, atque expleam
animum gaudio?
CH. Lætus est, nescio quid. *PA.* Nihil est. Nondum
hæc rescivit mala.
DA. Quem ego nunc credo, si jam audierit sibi para-
tas nuptias,
CH. Audin' tu illum? *DA.* Toto me oppido exanima-
tum quærere.
Sed ubi quæram? Aut quo nunc primum intendam?
CH. Cessas alloqui?
DA. Abeo. *PA.* Dave ades, resiste. *DA.* Quis homo
est, qui me? o Pamphile,
Teipsum quæro. Euge Charine! ambo opportune:
vos volo.
PA. Dave, perii. *DA.* Quin tu hoc audi. *PA.* Inte-
rii. *DA.* Quid timeas, scio.
CH. Mea quidem hercle certe in dubio vita est. *DA.* Et
quid tu, scio.
PA. Nuptiæ mihi. *DA.* Et id scio. *PA.* Hodie. *DA.* Ob-
tundis, tametsi intelligo.

Id

Id paves, ne ducas tu illam: tu autem, ut ducas.

CH. Rem tenes.

PA. Istuc ipsum. *DA.* Atqui istuc ipsum, nil periculi est me vide.

PA. Obsecro te, quam primum hoc me libera miserum metu. *DA.* Hem,

Libero. Uxorem tibi jam non dat Chremes. *PA.* Qui fcis? *DA.* Scio.

Tuus pater modo meprehendit: ait, tibi uxorem dare sese

Hodie: item alia multa, quæ nunc non est narrandi locus.

Continuo ad te properans, percurro ad forum, ut dicam tibi hæc.

Ubi te non invenio, ibi ascendo in quendam excelsum locum.

Circumspicio: nusquam. Forte ibi hujus video Byrhiam:

Rogo: negat vidisse. Mihi molestum. Quid agam, cogito.

Redeunti interea ex ipsa re mihi incidit suspicio. Hem,

Paululum opsoni, ipse tristis, de improvise nuptiæ.

Non coherent. *PA.* Quorsumnam istuc? *DA.* Ego me continuo ad Chremem.

Cum illuc advenio, solitudo ante ostium. Jam id gaudeo.

PA. Recte dicis, perge. *DA.* Maneo. Interea introire neminem

Video, exire neminem, matronam nullam, in ædibus

Nil

Nil ornati, nil tumulti. Accessi, introspexi. *PA.* Scio. Magnum signum. *DA.* Num videntur convenire hæc nuptiis?

PA. Non opinor, Dave. *DA.* Opinor narras? non recte accipis.

Certa res est. Etiam puerum inde abiens conveni Chremis,

Olera et pisciculos minutos ferre obolo in cœnam feni.

CH. Liberatus sum, Dave, hodie tua opera. *DA.* At nullus quidem.

CH. Quid ita? nempe huic profus illam non dat.

DA. Ridiculum caput!

Quasi necesse sit, si huic non dat, te illam uxorem ducere.

Nisi vides, nisi feni amicos oras, ambis. *CH.* Bene mones.

Ibo: etsi hercle sæpe jam me spes hæc frustrata est. Vale.

ACTUS II. SCENA III.

PAMPHILUS, DAVUS.

QUID igitur sibi volt pater? cur simulat? *DA.* Ego dicam tibi.

Si id succenseat nunc, quia non dat tibi uxorem Chremes,

Ipsus sibi esse injurius videatur: neque id injuria:

Priusquam

Priusquam tuum, ut sese habeat, animum ad nuptias
perspexerit.

Sed si tu negaris ducere, ibi culpam in te transferet:
Tum illæ turbæ fient. *PA.* Quid vis? patiar? *DA.* Pa-
ter est, Pamphile:

Difficile est. Tum hæc sola est mulier: dictum ac fac-
tum invenerit

Aliquam causam, quamobrem ejiciat oppido. *PA.* Eji-
ciat? *DA.* Cito.

PA. Cedo igitur, quid faciam, Dave? *DA.* Dic te
ducturum. *PA.* Hem! *DA.* Quid est?

PA. Ego dicam? *DA.* Cur non? *PA.* Nunquam faci-
am. *DA.* Ne nega.

PA. Suadere noli. *DA.* Ex ea re quid fiat, vide.

PA. Ut ab illa excludar, huc concludar. *DA.* Non
ita est.

Nempe hoc sic esse opinor dicturum patrem:

Ducas volo hodie uxorem. Tu, ducam, inquires:

Cedo, quid iurgabit tecum? hic reddes omnia,

Quæ nunc sunt certa ei consilia, incerta ut fient,

Sine omni periculo. Nam hocce haud dubium est, quin
Chremes

Tibi non det gnatam: nec tu ea causa minueris

Hæc quæ facis, ne is suam mutet sententiam.

Patri dic velle: ut, cum velit tibi jure irasci, non queat.

Nam quod tu speres, propulsabo facile: uxorem his
moribus

Dabit

Dabit nemo. Inopem inveniet potius, quam te cor-
rumpi sinat.

Sed si te æquo animo ferre accipiet, negligentem fe-
ceris.

Aliam otiosus quæret. Interea aliquid acciderit boni.

PA. Itan' credis? *DA.* Haud dubium id quidem est.

PA. Vide quo inducas. *DA.* Quin taces?

PA. Dicam. Puerum autem ne resciscat mihi esse ex
illa, cautio est:

Nam pollicitus sum suscepturum. *DA.* O Facinus au-
dax! *PA.* Hanc fidem

Sibi, me obsecravit, qui se sciret non deserturum, ut
darem.

DA. Curabitur. Sed, pater adest. Cave te esse tristem
sentiat.

A C T U S II. S C E N A IV.

S I M O, D A V U S, P A M P H I L U S.

REVISO, quid agant, aut quid captent consili.

DA. Hic nunc non dubitat quin te ducturum

Venit meditatus alicunde ex solo loco: [neges.

Orationem sperat invenisse se,

Qui differat te: proin' tu face, apud te ut fies.

PA. Modo ut possim, Dave. *DA.* Crede hoc mihi, in-
quam, Pamphile,

D

Nunquam

Nunquam hodie tecum commutaturum patrem
Unum esse verbum, si te dices ducere.

A C T U S II. S C E N A V.

BYRRHIA, SIMO, DAVUS, PAMPHILUS.

HERUS me, relictis rebus, iussit Pamphilum
Hodie observare, ut, quid ageret de nuptiis,
Scirem. Id propterea nunc hunc venientem sequor.
Ipsum adeo præsto video cum Davo. Hoc agam.

SI. Utrumque adesse video. *DA.* Hem, ferva. *SI.* Pam-
phile.

DA. Quasi de improvviso respice ad eum. *PA.* Ehem
pater.

DA. Probe. *SI.* Hodie uxorem ducas, ut dixi, volo.

BY. Nunc nostræ parti timeo, quid hic respondeat.

PA. Neque istic neque alibi tibi usquam erit in me
mora. *BY.* Hem!

DA. Obmutuit. *BY.* Quid dixit? *SI.* Facis ut te decet,
Cum istuc, quod postulo, impetro cum gratia.

DA. Sum verus? *BY.* Herus, quantum audio, uxore
excidit.

SI. I jam nunc intro, ne in mora, cum opus fit, fies.

PA. Eo. *BY.* Nullane in re esse homini cuiquam fidem!

Verum illud verbum est, volgo quod dici solet,

Omnes sibi malle melius esse, quam alteri.

Ego

Ego illam vidi virginem: forma bona
Memini videre. Quo æquior sum Pamphilo,
Si se illam in somnis, quam illum, amplecti maluit.
Renunciabo, ut pro hoc malo mihi det malum.

A C T U S II. S C E N A VI.

DAVUS, SIMO.

HIC nunc me credit aliquam sibi fallaciam
Portare, et ea me hic restitisse gratia.

SI. Quid Davus narrat? *DA.* Æque quidquam nunc
quidem.

SI. Nihilne? Hem. *DA.* Nihil profus. *SI.* Atqui
expectabam quidem. [rum.

DA. Præter spem evenit: sentio: hoc male habet vi-

SI. Potin' es mihi verum dicere? *DA.* Nihil facilius.

SI. Num illi molestæ quidpiam hæ sunt nuptiæ,

Hujusce propter consuetudinem hospitæ?

DA. Nihil hercle: aut si adeo, bidui est, aut tridui

Hæc sollicitudo: Nostin'? deinde definet:

Etenim eam secum rem recta reputavit via. [tulit,

SI. Laudo. *DA.* Dum licitum est illi, dumque ætas

Amavit: tum id clam. Cavit ne unquam infamiæ

Ea res sibi esset, ut virum fortem decet.

Nunc uxore opus est; animum ad uxorem appulit.

SI. Subtristis visus est esse aliquantulum mihi.

D. 2

DA. Nihil

DA. Nihil propter hanc rem: sed est, quod succenset tibi.

SI. Quidnam est? *DA.* Puerile est. *SI.* Quid est?

DA. Nihil. *SI.* Quin dic, quid est?

DA. Ait nimium parce facere sumtum. *SI.* Mene?

DA. Te.

Vix, inquit, drachmis opsonatus est decem:

Num filio videtur uxorem dare?

Quem, inquit, vocabo ad cœnam meorum æqualium

Potissimum nunc? et, quod dicendum hic fiet,

Tu quoque perparce nimium. Non laudo. *SI.* Tace.

DA. Commovi. *SI.* Ego, istæc recte ut fiant, videro.

Quidnam hoc rei est? quidnam hic volt veterator tibi?

Nam si hic mali est quidquam, hem illic est huic rei caput.

ACTUS III. SCENA I.

*MYSIS, SIMO, DAVUS, LESBIA,
GLYCERIUM.*

ITA pol quidem res est, ut dixti, Lesbia:

Fidelem haud ferme mulieri invenias virum.

SI. Ab Andria est ancilla hæc. Quid narras? *DA.* Ita est.

MY. Sed hic Pamphilus. *SI.* Quid dicit? *MY.* Firmavit fidem. *SI.* Hem.

DA. Utinam aut hic furdus, aut hæc muta facta fit.

MY. Nam

MY. Nam quod peperisset, jussit tolli. *SI.* O Jupiter! Quid ego audio? actum est, siquidem hæc vera prædicat.

LE. Bonum ingenium narras adolescentis. *MY.* Optimum.

Sed sequere me intro, ne in mora illi sis. *LE.* Sequor.

DA. Quod remedium nunc huic malo inveniam?

SI. Quid hoc?

Adeon' est demens? ex peregrina? jam scio: ah!

Vix tandem sensi stolidus. *DA.* Quid hic sensisse ait?

SI. Hæc primum adfertur jam mihi ab hoc fallacia.

Hanc simulant parere, quo Chremetem absterreant.

GL. Juno Lucina, fer opem: serva me, obsecro.

SI. Hui, tam cito? ridiculum. Postquam ante ostium

Me audivit stare, approperat. Non fat commode

Divisa sunt temporibus tibi, Dave, hæc. *DA.* Mihin'?

SI. Num immemores discipuli? *DA.* Ego, quid narres, nescio.

SI. Hiccine, si me imparatum in veris nuptiis

Adortus esset, quos mihi ludos redderet?

Nunc hujus periculo fit. Ego in portu navigo.

A C T U S I I I . S C E N A I I .

L E S B I A , A R C H I L I S , S I M O , D A V U S .

ADHUC, Archilis, quæ adfolent, quæque oportet
Signa ad salutem esse, omnia huic esse video.

Nunc primum fac, istæc ut lavet: post deinde,

Quod iussi ei dare bibere, et quantum imperavi,

Date: mox ego huc revertor.

Per, ecastor, scitus puer est natus Pamphilo.

Deos quæso, ut sit superstes: quandoquidem ipse est
ingenio bono;

Cumque huic veritus est optumæ adolescenti facere
injuriam.

SI. Vel hoc quis non credat, qui norit te, abs te esse
ortum? *DA.* Quîdnam id est?

SI. Non imperabat coram, quid opus factò esset puer-
peræ: [de via.

Sed postquam egressa est, illis, quæ sunt intus, clamat

O Dave, itan' contemnor abs te? aut itane tandem
idoneus

Tibi videor esse, quem tam aperte fallere incipias dolis?

Saltem accurate, ut metui videar certe, si resciverim.

DA. Certe hercle nunc hic se ipse fallit, haud ego.

SI. Edixin' tibi?

Interminatus sum, ne faceres? num veritus? quid
retulit?

Credon'

Credon' tibi hoc nunc, peperisse hanc e Pamphilo?

DA. Teneo, quid erret: quid ego agam, habeo.

SI. Quid taces?

DA. Quid credas? quasi non tibi renunciata sint hæc
sic fore.

SI. Mihin' quisquam? *DA.* Eho, an tute intellexti hoc
ad simulari? *SI.* Irrideor. [picio?

DA. Renunciatum est: nam qui istæc tibi incidit suf-

SI. Qui? quia te noram. *DA.* Quasi tu dicas, factum
id consilio meo.

SI. Certe enim scio. *DA.* Non satis me pernocti etiam,
qualis sim, Simo.

SI. Egone te? *DA.* Sed, si quid narrare occæpi, con-
tinuo dari

Tibi verba censes. *SI.* Falso. *DA.* Itaque hercle nihil
jam mutire audeo.

SI. Hoc ego scio unum, neminem peperisse hic. *DA.* In-
tellextin'?

Sed nihilo fecius mox deferent puerum huc ante ostium.

Id ego jam nunc tibi renuncio, here, futurum, ut sis
sciens:

Ne tu hoc mihi posterius dicas, Davi factum consilio,
aut dolis.

Prorsus a me opinionem hanc tuam esse ego amotam
volo.

SI. Unde id scis? *DA.* Audivi, et credo. Multa con-
currunt simul,

Qui

Qui conjecturam hanc nunc facio. Jam primum hæc
fe e Pamphilo

Gravidam dixit esse. Inventum est falsum. Nunc,
postquam videt

Nuptias domi apparari, missa est ancilla illico

Obstetricem accersitum ad eam, et puerum ut adfer-
ret simul.

Hoc nisi fit, puerum ut tu videas, nil moventur nuptiæ.

SI. Quid ais? cum intellexeras,

Id consilii capere, cur non dixisti extemplo Pamphilo?

DA. Quis igitur eum ab illa abstraxit, nisi ego? nam
omnes nos quidem

Scimus, quam misere hanc amarit. Nunc sibi uxorem
expetit.

Postremo id mihi da negoti. Tu tamen idem has nuptias

Perge facere ita, ut facis: et id spero adiutores Deos.

SI. Imo abi intro. Ibi me opperire, et, quod parato
opus est, para.

Non impulit me, hæc nunc omnino ut crederem.

Atque haud scio, an, quæ dixit, sint vera omnia:

Sed parvi pendo. Illud mihi multo maximum est,

Quod mihi pollicitus est ipse gnatus. Nunc Chremem

Conveniam: orabo gnato uxorem. Id si impetro,

Quid alias malim, quam hodie has fieri nuptias?

Nam gnatus quod pollicitus est, haud dubium est mihi,

Si nolit, quin eum merito possim cogere.

Atque adeo in ipso tempore eccum ipsum obviam.

A C T U S

A C T U S III. S C E N A III.

S I M O, C H R E M E S.

JUBEO Chremetem. *CH.* Oh, te ipsum quærebam.
SI. Et ego te. *CH.* Optato advenis.

Aliquot me adiere, ex te auditum qui aiebant, hodie
filiam

Meam nubere tuo gnato. Id viso, tune, an illi insaniant.

SI. Ausculta paucis, et quid ego te velim; et tu, quod

CH. Ausculto: loquere, quid velis. [quæris, scies.

SI. Per te Deos oro, et nostram amicitiam, Chreme,

Quæ incepta a parvis cum ætate accrevit simul,

Perque unicam gnatam tuam, et gnatum meum,

Cujus tibi potestas summa servandi datur;

Ut me adjuves in hac re, atque ita, uti nuptiæ

Fuerant futuræ, fiant. *CH.* Ah, ne me obsecra:

Quasi hoc te orando a me impetrare oporteat.

Alium esse censes nunc me, atque olim, cum dabam?

Si in rem est utrique, ut fiant, accersi jube.

Sed si ex ea re plus mali est, quam commodi

Utrique; id oro te, in commune ut consulas,

Quasi illa tua sit, Pamphilique ego sim pater.

SI. Imo Ita volo, itaque postulo ut fiat, Chreme:

Neque postulem abs te, ni ipsa res moneat. *CH.* Quid est?

SI. Iræ sunt inter Glycerium et gnatum. *CH.* Audio.

E

SI. Ita

SI. Ita magnæ, ut sperem posse avelli. *CH.* Fabulæ.

SI. Profecto sic est. *CH.* Sic hercle, ut dicam tibi:
Amantium iræ, amoris integratio est.

SI. Hem, id te oro, ut ante eamus, dum tempus datur,
Dumque ejus libido occlusa est contumeliis;

Priusquam harum scelera et lacrumæ confictæ dolis
Reducunt animum ægrotum ad misericordiam.

Uxorem demus. Spero consuetudine, et
Conjugio liberali devinctum, Chreme,

Dehinc facile ex illis sese emerfurum malis.

CH. Tibi ita hoc videtur: at ego non posse arbitror,
Neque illum hanc perpetuo habere, neque me perpeti.

SI. Qui scis ergo istuc, nisi periculum feceris?

CH. At istuc periculum in filia fieri, grave est.

SI. Nempe incommoditas denique huc omnis redit;

Si eveniat, quod Dî prohibeant, discessio. At

Si corrigatur, quot commoditates, vide.

Principio amico filium restitueris:

Tibi generum firmum, et filiaë invenies virum.

CH. Quid istic? si ita istuc animum inducti esse utile,
Nolo tibi ullum commodum in me claudier.

SI. Merito te semper maxumi feci, Chreme.

CH. Sed quid ais? *SI.* Quid? *CH.* Qui scis eos nunc
discordare inter se?

SI. Ipsu' mihi Davus, qui intimu' est eorum consiliis,
dixit:

Et is mihi suadet, nuptias, quantum queam, ut matu-
rem. Num,

Num, censes, faceret, filium nisi sciret eadem hæc velle?

Tute adeo jam ejus audies verba. Heus, evocate huc

Davum.

Atque eccum, video ipsum foras exire.

A C T U S III. S C E N A IV.

DAVUS, SIMO, CHREMES.

AD te ibam. *SI.* Quidnam est?

DA. Cur non accerfitur? Jam advesperascit.

SI. audin' tu illum?

Ego dudum non nil veritus sum, Dave, abs te, ne fa-
ceres idem,

Quod volgus fervorum solet, dolis ut me deluderet,
Propterea quod amat filius. *DA.* Egon' istuc facerem?

SI. Credidi:

Idque adeo metuens vos celavi, quod nunc dicam.

DA. Quid? *SI.* Scies:

Nam propemodum habeo tibi jam fidem. *DA.* Tan-
dem agnosti, qui siem.

SI. Non fuerant nuptiæ futuræ. *DA.* Quid? non?

SI. Sed ea gratia

Simulavi, vos ut pertentarem. *DA.* Quid ais? *SI.* Sic
res est. *DA.* Vide.

Nunquam istuc quivi ego intelligere. Vah consilium
callidum!

SI. Hoc audi. Ut hinc te jussi introire, opportune hic fit mihi obviam.

DA. Hem, numnam periimus? *SI.* Narro huic, quæ tu dudum narraſti mihi.

DA. Quidnam audio? *SI.* Gnatam ut det oro, vixque id exoro. *DA.* Occidi.

SI. Hem, quid dixti? *DA.* Optume inquam factum. *SI.* Nunc per hunc nulla eſt mora.

CH. Domum modo ibo: ut apparentur, dicam: atque huc renuncio.

SI. Nunc te oro, Dave; quoniam ſolus mihi effeciſti has nuptias:

DA. Ego vero ſolus. *SI.* Corrigere mihi gnatum porro enitere.

DA. Faciam hercle fedulo. *SI.* Potes nunc, dum animus irritatus eſt.

DA. Quieſcas. *SI.* Age igitur: ubi nunc eſt ipſus? *DA.* Mirum, ni domi eſt.

SI. Ibo ad eum, atque eadem hæc, quæ tibi dixi, dicam itidem illi. *DA.* Nullus ſum.

Quid cauſæ eſt, quin hinc in piſtrinum recta proficifcar via?

Nihil eſt preci loci relictum: jam perturbavi omnia: Herum ſefelli: in nuptias conjeci herilem filium:

Feci hodie, ut fierent, inſperante hoc, atque invito Pamphilo.

Hem aſtutias! quod ſi quieſſem, nihil eveniſſet mali.

Sed

Sed eccum: ipſum video: occidi:

Utinam mihi eſſet aliquid hic, quo nunc me præcipitem darem.

A C T U S III. S C E N A V.

P A M P H I L U S, D A V U S.

UBI illic ſcelus eſt, qui me perdidit? *DA.* Perii. *PA.* Atque hoc confiteor

Jure obtigiſſe; quandoquidem tam iners, tam nulli conſili

Sum. Servon' fortunas meas me commiſſiſſe futili? Ergo pretium ob ſtultitiam fero: ſed inultum id nunquam a me auferet.

DA. Poſthac incolumem ſat ſcio fore me, nunc ſi evito hoc malum.

PA. Nam quid ego nunc dicam patri? Negabon' velle me, modo

Qui ſum pollicitus ducere? qua fiducia id facere audeam?

Nec, quid me nunc faciam, ſcio. *DA.* Nec de me equidem; atque id ago fedulo.

Dicam aliquid jam inventurum, ut huic malo aliquam producam moram. *PA.* Oh.

DA. Viſus ſum. *PA.* Ehodum, bone vir, quid ais? viden' me conſiliis tuis

Miferum

Miserum impeditum esse? *DA.* At jam expediam.

PA. Expedies? *DA.* Certe Pamphile.

PA. Nempe ut modo. *DA.* Imo melius, spero. *PA.* Oh, tibi ego ut credam, furcifer?

Tu rem impeditam et perditam restituas? hem, quo fretu' sum,

Qui me hodie ex tranquillissima re coniecisti in nuptias.

An non dixi hoc esse futurum? *DA.* Dixti. *PA.* Quid meritus? *DA.* Crucem.

Sed sine paululum ad me redeam: jam aliquid dispiciam. *PA.* Hei mihi,

Cum non habeo spatium, ut de te fumam supplicium, ut volo:

Namque hoc tempus, præcavere mihi me, haud te ulcisci, finit.

A C T U S I V . S C E N A I .

CHARINUS, PAMPHILUS, DAVUS.

HOCCINE credibile est, aut memorabile,
Tanta vecordia innata cuiquam ut fiet,
Ut malis gaudeant, atque ex incommodis
Alterius sua comparent ut commoda? ah,
Idne est verum? imo id genus est hominum pessimum,
In denegando modo queis pudor est paululum:

Post

Post ubi jam tempus est promissa perfici,
Tum coacti necessario se aperiunt, et timent:

Et tement; et tamen res cogit denegare.

Ibi tum impudentissima eorum oratio est:

Quis tu es? quis mihi es? cur meam tibi? heus,

Proximus sum egomet mihi. Attamen, ubi fides,

Si roges, nihil pudet. Hic, ubi opus est,

Non verentur: illic, ubi nihil opus est, ibi verentur.

Sed quid agam? adeamne ad eum, et cum eo injuriam hanc expostulem?

Mala ingeram multa? atque aliquis dicat, nihil promoveris.

Multum. Molestus certe ei fuero, atque animo morem gesserō.

PA. Charine, et me et te imprudens, nisi quid Dii respiciunt, perdidisti.

CH. Itane, imprudens? tandem inventa est causa: solvistis fidem.

PA. Qui tandem? *CH.* Etiam nunc me ducere istis dictis postulas?

PA. Quid istuc est? *CH.* Postquam me amare dixi, complacita est tibi.

Heu me miserum, cum tuum animum ex animo spectavi meo!

PA. Falsu' es. *CH.* Non tibi fatis esse hoc visum solidum est gaudium,

Nisi me lactasses amantem, et falsa spe produceres?

Habeas.

Habeas. *PA.* Habeam? ah, nescis quantis in malis verfer miser,

Quantasque hic suis consiliis mihi confecit sollicitudines
Meus carnufex. *CH.* Quid istuc tam mirum, de te si exemplum capit?

PA. Haud istuc dicas, si cognoris vel me, vel amorem meum.

CH. Scio, cum patre altercasti dudum, et is nunc propterea tibi

Succenset, nec te quivit hodie cogere, illam ut duceres.

PA. Imo etiam, quo tu minus scis æumnas meas,

Hæ nuptiæ non apparabantur mihi;

Nec postulabat nunc quisquam uxorem dare.

CH. Scio: tu coactus tua voluntate es. *PA.* Mane;

Nondum scis. *CH.* Scio equidem illam ducturum esse te.

PA. Cur me enecas? hoc audi. Nunquam destitit

Instare, ut dicerem, me esse ducturum, patri:

Suadere, orare, usque adeo, donec perpulit.

CH. Quis homo istuc? *PA.* Davos. *CH.* Davos?

PA. Davos omnia.

CH. Quamobrem? *PA.* Nescio: nisi mihi Deos fatis

Scio fuisse iratos, qui auscultaverim.

CH. Factum est hoc, Dave? *DA.* Factum est. *CH.* Hem,

quid ais, scelus?

At tibi Dî dignum factis exitium duint.

Eho, dic mihi, si omnes hunc conjectum in nuptias

Inimici vellent, quod, ni hoc, consilium darent?

DA. Deceptus

DA. Deceptus sum, at non defatigatus. *CH.* Scio.

DA. Hac non successit, alia aggrediemur via:

Nisi id putas, quia primo processit parum,

Non posse jam ad salutem converti hoc malum.

PA. Imo etiam: nam fati' credo, si advigilaveris,

Ex unis geminas mihi conficies nuptias.

DA. Ego, Pamphile, hoc tibi pro servitio debeo,

Conari manibus, pedibus, noctesque et dies

Capitis periculum adire, dum profim tibi.

Tuum' est, si quid præter spem evenit, mi' ignoscere.

Parum succedit quod ago; at facio sedulo.

Vel melius tute reperi, me missum face.

PA. Cupio. restitue in quem me accepisti locum.

DA. Faciam. *PA.* At jam hoc opus est. *DA.* Hem,

est, mane: crepuit a Glycerio ostium.

PA. Nihil ad te. *DA.* Quæro. *PA.* Hem, nunc cine

demum? *DA.* At jam hoc tibi inventum dabo.

A C T U S I V. S C E N A I I.

M Y S I S, P A M P H I L U S, C H A R I N U S,

D A V U S.

J A M, ubi ubi erit, inventum tibi curabo, et mecum adductum

Tuum Pamphilum: tu modo, anime mi, noli te macerare.

F

PA. Mysis

PA. Myfis. *MY.* Quid est? hem Pamphile, optume mihi te offers. *PA.* Quid est?

MY. Orare iussit, si se ames, hera, jam ut ad sese venias:

Videre ait te cupere. *PA.* Vah, perii. Hoc malum integrascit.

Siccine me, atque illam opera tua nunc miseros sollicitarier?

Nam idcirco accerfor, nuptias quod mihi apparari senfit. *CH.* Quibus quidem quam facile poterat quiesci, si hic quiesset.

DA. Age, si hic non insanit fatis sua sponte, instiga.

MY. Atque edepol,

Ea res est; propterea nunc misera in mœrore est.

PA. Myfis,

Per omnes tibi adjuro Deos, nunquam eam me deferaturum:

Non, si capiundos mihi sciam esse inimicos omnes homines.

Hanc mihi expetivi, contigit: conveniunt mores: valeant

Qui inter nos discidium volunt: hanc, nisi mors, mihi adimet nemo.

MY. Resipisco. *PA.* Non Apollinis magi' verum, atque hoc, responsum est.

Si poterit fieri, ut ne pater per me stetisse credat,

Quo minus hæ fierent nuptiæ, volo. Sed si id non poterit;

Id

Id faciam, in proclivi quod est, per me stetisse ut credat.

Quis videor? *CH.* Miser æque atque ego. *DA.* Consilium quæro. *CH.* Fortis.

PA. Scio quid conere. *DA.* Hoc ego tibi profecto effectum reddam.

PA. Jam hoc opus est. *DA.* Quin jam habeo. *CH.* Quid est? *DA.* Huic, non tibi, habeo; ne erres.

CH. Sat habeo. *PA.* Quid facies, cedo? *DA.* Dies hic mihi ut fati' fit, vereor,

Ad agendum: ne vacuum esse me nunc ad narrandum credas.

Proinde hinc vos amolimini: nam mihi impedimento estis.

PA. Ego hanc visam. *DA.* Quid tu? quo hinc te agis? *CH.* Verum vis dicam? *DA.* Imo etiam:

Narrationis incipit mihi initium. *CH.* Quid me fiet?

DA. Eho impudens, non fatis habes, quod tibi dieculam addo,

Quantum huic promoveo nuptias? *CH.* Dave, attamen. *DA.* Quid ergo?

CH. Ut ducam. *DA.* Ridiculum. *CH.* Huc face ad me venias, siquid poteris.

DA. Quid veniam? nihil habeo. *CH.* Attamen, si quid. *DA.* Age, veniam. *CH.* Si quid,

Domi ero. *DA.* Tu, Myfis, dum exeo, parumper me opperire hic.

MY. Quapropter? *DA.* Ita factum est opus. *MY.* Matura. *DA.* Jam, inquam, hic adero.

A C T U S I V. S C E N A I I I.

M Y S I S.

NILNE esse proprium cuiquam? Dî vosstram fidem!
Summum bonum esse heræ putabam hunc Pamphilum,
Amicum, amatorem, virum, in quovis loco
Paratum: Verum ex eo nunc misera quem capit
Dolorem? facile hic plus mali est, quam illic boni.
Sed Davus exit. Mi homo, quid istuc, obsecro, est?
Quo portas puerum?

A C T U S I V. S C E N A I V.

D A V U S, M Y S I S.

MYSIS, nunc opus est tua [tutia.
Mihi ad hanc rem exprömpa memoria atque af-
MY. Quidnam incepturus? *DA.* Accipe a me hunc
ocius,
Atque ante nostram januam appone. *MY.* Obsecro,
Humine? *DA.* Ex ara hinc fume verbenas tibi,
Atque eas substerne. *MY.* Quamobrem id tute non
facis? *DA.* Quia

DA. Quia, si forte opu' fit ad herum jusjurandum mihi
Non appofuisse, ut liquido possim. *MY.* Intelligo.
Nova nunc religio in te istæc incessit. Cedo.
DA. Move ocius te, ut, quid agam, porro intelligas.
Pro Jupiter! *MY.* Quid? *DA.* Sponsæ pater intervenit.
Repudio quod consilium primum intenderam.
MY. Nescio quid narres. *DA.* Ego quoque hinc ab
Venire me adsimulabo. Tu, ut subservias [dextera
Orationi, utcunque opu' fit, verbis, vide.
MY. Ego, quid agas, nihil intelligo: sed, si quid est,
Quod mea opera opus sit vobis, aut tu plus vides,
Manebo, ne quid vosstrum remorer commodum.

A C T U S I V. S C E N A V.

C H R E M E S, M Y S I S, D A V U S.

REVERTOR, postquam, quæ opus fuere ad nuptias
Gnatæ, paravi, ut jubeam accerfi. Sed quid hoc?
Puer hercle est. Mulier, tun' appofuisti hunc? *MY.* Ubi
Illic est? *CH.* Non mihi respondes? *MY.* Hem, nusquam est. Væ miseræ mihi,
Reliquit me homo, atque abiit. *DA.* Dî vosstram fidem,
Quid turbæ est apud forum? Quid illic hominum litigant?
Tum annona cara est. Quid dicam aliud, nescio.
MY. Cur tu obsecro hic me solam? *DA.* Hem, quæ hæc est fabula? Eho,

Eho, Myfis, puer hic unde est? quisve huc attulit?
MY. Satin' fanus es, qui me id rogites? *DA.* Quem
 ego igitur rogem,
 Qui hic neminem alium videam? *CH.* Miror, unde fit.
DA. Dicturan' quod rogo? *MY.* Au. *DA.* Concede ad
 dexteram.
MY. Deliras. Non tute ipse? *DA.* Verbum si mihi
 Unum, præterquam quod te rogo, faxis, cave.
MY. Male dicis. *DA.* Unde est? dic clare. *MY.* A
 nobis. *DA.* Ha ha hæ.
 Mirum vero, impudenter mulier si facit.
CH. Ab Andria est ancilla hæc, quantum intelligo.
DA. Adeon' videmur vobis esse idonei,
 In quibus sic illudatis? *CH.* Veni in tempore.
DA. Propera adeo puerum tollere hinc ab janua.
 Mane: cave quoquam ex istoc excessis loco.
MY. Dii te eradicent: ita me miseram territas.
DA. Tibi ego dico, an non? *MY.* Quid vis? *DA.* At
 etiam rogas?
 Cedo, Cujum puerum hic appofuisti? dic mihi.
MY. Tu nescis? *DA.* Mitte id, quod scio: dic, quod
 rogo.
MY. Vestri. *DA.* Cujus vestri? *MY.* Pamphili. *DA.* Hem,
 quid? Pamphili?
MY. Eho, an non est? *CH.* Recte ego semper fugi
 has nuptias.
DA. O facinus animadvertendum! *MY.* Quid clamitas?
DA. Quemne

DA. Quemne ego heri vidi ad vos adferri vesperi?
MY. O hominem audacem! *DA.* Verum. Vidi Can-
 tharam
 Subfarcinatam. *MY.* Diis pol habeo gratias,
 Cum in pariundo aliquot adfuerunt liberae.
DA. Næ illa illum haud novit, cujus causa hæc incipit.
 Chremes, si positum puerum ante ædes viderit,
 Suam gnatam non dabit. Tanto hercle magis dabit.
CH. Non hercle faciet. *DA.* Nunc adeo, ut tu sis sciens,
 Ni puerum tollis, jamjam ego hunc mediam in viam
 Provolvam, teque ibidem pervolvam in luto.
MY. Tu pol, homo, non es sobrius. *DA.* Fallacia
 Alia aliam trudit. Jam susurrari audio,
 Civem Atticam esse hanc. *CH.* Hem. *DA.* Coactus
 legibus
 Eam uxorem ducet. *MY.* Eho, obsecro, an non civis est?
CH. Jocularium in malum insciens pene incidi.
DA. Quis hic loquitur? O Chreme, per tempus ad-
 venis:
 Ausculta. *CH.* Audivi jam omnia. *DA.* Anne tu omnia?
CH. Audivi, inquam, a principio. *DA.* Audistin' ob-
 secro? hem
 Scelera: hanc jam oportet in cruciatum hinc abripi.
 Hic ille est: non te credas Davum ludere.
MY. Me miseram: nihil pol falsi dixi, mi senex.
CH. Novi omnem rem. Est Simo intus? *DA.* Est.
MY. Ne me attingas scelestè. Si pol Glycerio non
 omnia hæc. *DA.* Eho

DA. Eho inepta, nescis quid sit actum. *MY.* Qui sciam?

DA. Hic focer est. Alio pacto haud poterat fieri,
Ut sciret hæc, quæ volumus. *MY.* Hem, prædiceres.

DA. Paulum interesse censes, ex animo omnia,
Ut fert natura, facias, an de industria?

A C T U S I V. S C E N A V I.

C R I T O, M Y S I S, D A V U S.

IN hac habitasse platea dictum est Chrysidem,
Quæ sese inhoneste optavit parere hic divitias
Potius, quam in patria honeste pauper vivere.

Ejus morte ea ad me lege redierunt bona.

Sed quos perconter, video. Salvete. *MY.* Obsecro,
Quem video? estne hic Crito, sobrinus Chrysidis?

Is est. *CH.* O Myfis, falve. *MY.* Salvos fis, Crito.

CH. Itan' Chrysis? hem. *MY.* Nos quidem pol miser-
ras perdidit.

CH. Quid vos? quo pacto hic? fati' ne recte? *MY.* Nos
ne? sic

Ut quimus, aiunt; quando, ut volumus, non licet.

CH. Quid Glycerium? jam hic suos parentes repperit?

MY. Utinam. *CH.* An nondum etiam? haud auspicato
huc me appuli:

Nam pol, si id scissem, nunquam huc tetulisssem pedem:
Semper enim dicta est ejus hæc atque habita est foror:

Quæ

Quæ illius fuerunt, possidet. Nunc, me hospitem
Lites sequi, quam hic mihi sit facile atque utile,
Aliorum exempla commonent. Simul arbitror,
Jam esse aliquem amicum, et defensorem ei: nam fere
Grandiuscula jam profecta est illinc. Clamitent,
Me scycphantam hereditatem persequi,
Mendicum. Tum, ipsam despoliare non libet.

MY. O optume hospes pol, Crito, antiquum obtines.

CH. Duc me ad eam, quando huc veni, ut videam.

MY. Maxume.

DA. Sequar hos: nolo me in tempore hoc videat fenex.

A C T U S V. S C E N A I.

C H R E M E S, S I M O.

SA T I S jam, satis Simo spectata erga te amicitia est
mea:

Satis periculi cœpi adire: orandi jam finem face.

Dum studeo obsequi tibi, pene illusi vitam filiæ.

SI. Imo enim nunc quam maxume abs te postulo, at-
que oro, Chreme,

Ut beneficium, verbis initum dudum, nunc re com-
probes.

CH. Vide, quam iniquus sis præ studio. Dum efficias
id quod cupis,

Neque modum benignitatis, neque quid me ores, co-
gitas: G Nam

Nam si cogites, remittas jam me onerare injuriis.

SI. Quibus? *CH.* Ah rogitas? Perpulisti me, ut homini adolescentulo,

In alio occupato amore, abhorrenti ab re uxoria, Filiam darem in seditionem, atque incertas nuptias; Ejus labore, atque ejus dolore, gnato ut medicarer tuo.

Impetraſti: incepti, dum res tetulit: nunc non fert: feras.

Illam hinc civem esse aiunt. Puer est natus: nos missos face.

SI. Per ego te deos oro, ut ne illis animum inducas credere,

Quibus id maxime utile est illum esse quam deterimum.

Nuptiarum gratia hæc sunt ficta atque incepta omnia. Ubi ea causa, quamobrem hæc faciunt, erit adempta his, desinent.

CH. Erras. Cum Davo egomet vidi jurgantem ancillam. *SI.* Scio. *CH.* At

Vero voltu; cum, ibi me adesse, neuter dum perferat.

SI. Credo; et id facturas, Davus dudum prædixit mihi:

Et nescio quid tibi sum oblitus hodie ac volui dicere.

ACTUS

ACTUS V. SCENA II.

DAVUS, CHREMES, SIMO, DROMO.

ANIMO jam nunc otioso esse impero. *CH.* Hem Davom tibi.

SI. Unde egreditur? *DA.* Meo præfidio, atque hospitibus. *SI.* Quid illud mali est?

DA. Ego commodiorem hominem, adventum, tempus non vidi. *SI.* Scelus,

Quemnam hic laudat? *DA.* Omnis res est jam in vado. *SI.* Cesso alloqui?

DA. Herus est: quid agam? *SI.* O salve, bone vir.

DA. Ehem Simo, O noster Chremes, Omnia apparata jam sunt intus. *SI.* Curasti probe.

DA. Ubi voles, accerſe. *SI.* Bene fane. Id enimvero hinc nunc abest.

Etiam tu hoc respondes, quid istic tibi negoti est? *DA.* Mihin'? *SI.* Ita.

DA. Mihine? *SI.* Tibi ergo. *DA.* Modo introii. *SI.* Quasi ego, quam dudum, rogem.

DA. Cum tuo gnato una. *SI.* Anne est intus Pamphilus? crucior miser.

Eho, non tu dixti esse inter eos inimicitias, carnufex? *DA.* Sunt. *SI.* Cur igitur hic est? *CH.* Quid illum censes? cum illa litigat.

G 2

DA.

DA. Imo vero indignum, Chreme, jam facinus faxo ex me audias.

Nescio qui senex modo venit: ellum, confidens, catus: Cum faciem videas, videtur esse quantivis precî: Tristis severitas inest in voltu, atque in verbis fides.

SI. Quidnam apportas? *DA.* Nil equidem, nisi quod illum audivi dicere.

SI. Quid ait tandem? *DA.* Glycerium se scire civem esse Atticam.

SI. Hem Dromo, Dromo. *DA.* Quid est? *SI.* Dromo. *DA.* Audi. *SI.* Verbum si addideris. Dromo.

DA. Audi, obsecro. *DR.* Quid vis? *SI.* Sublimem hunc intro rape, quantum potes.

DR. Quem? *SI.* Davom. *DA.* Quamobrem? *SI.* Quia lubet. Rape, inquam. *DA.* Quid feci? *SI.* Rape.

DA. Si quidquam mentitum invenies, occidito. *SI.* Nihil audio.

Ego jam te commotum reddam. *DA.* Tamen etfi hoc verum est? *SI.* Tamen.

Cura adservandum vinculum: atque audin' quadrupedem constringito.

Age, nunc jam ego pol hodie, si vivo, tibi Ostendam, herum quid sit pericli fallere, et

Illi, patrem. *CH.* Ah, ne sævi tantopere. *SI.* Chreme, Pietatem gnati! nonne te miseret mei?

Tantum laborem capere ob talem filium? Age Pamphile: exi Pamphile: ecquid te pudet?

ACTUS

ACTUS V. SCENA III.

PAMPHILUS, SIMO, CHREMES.

QUIS me volt? perii, pater est. *SI.* Quid ais, omnium? *CH.* Ah!

Rem potius ipsam dic, ac mitte male loqui.

SI. Quasi quidquam in hunc jam gravius dici possiet. Ain' tandem? civis Glycerium est? *PA.* Ita prædicant.

SI. Ita prædicant? o ingentem confidentiam!

Num cogitat, quid dicat? num facti piget?

Num ejus color pudoris signum usquam indicat?

Adeon' impotenti esse animo, ut præter civium

Morem, atque legem, et sui voluntatem patris,

Tamen hanc habere cupiat cum summo probro?

PA. Me miserum! *SI.* Hem, modone id demum sensi, Pamphile?

Olim istuc, olim, cum ita animum induxti tuum,

Quod cuperes, aliquo pacto efficiendum tibi,

Eodem die istuc verbum vere in te accidit.

Sed quid ago? cur me excrucio? cur me macero?

Cur meam senectutem hujus sollicito amentia? an

Pro hujus ego ut peccatis supplicium sufferam?

Imo habeat, valeat, vivat cum illa. *PA.* Mi pater.

SI. Quid, mi pater? quasi tu hujus indigeas patris.

Domus, uxor, liberi inventi, invito patre:

Adducti,

Adducti, qui illam civem hinc dicant. viceris.

PA. Pater, licetne pauca? *SI.* Quid dices mihi?

CH. Tamen, Simo, audi. *SI.* Ego audiam? Quid audiam,

Chreme? *CH.* At tandem dicat sine. *SI.* Age, dicat, fino.

PA. Ego me amare hanc fateor. Si id peccare est, fateor id quoque.

Tibi pater me dedo. Quidvis oneris impone: impera. Vis me uxorem ducere? hanc vis amittere? ut poterō, feram.

Hoc modo te obsecro, ut ne credas a me adlegatum hunc fenem.

Sine me expurgem, atque illum huc coram adducam. *SI.* Adducas! *PA.* Sine, pater.

CH. Æquum postulat: da veniam. *PA.* Sine te hoc exorem. *SI.* Sino.

Quidvis cupio, dum ne ab hoc me falli comperiar, Chreme.

CH. Pro peccato magno paulum supplicii fatis est patri.

ACTUS

ACTUS V. SCENA IV.

*CRITO, CHREMES, SIMO,
PAMPHILUS.*

MITTE orare. Una harum quævis causa me, ut faciam, monet:

Vel tu, vel quod verum est, vel quod ipsi cupio Glycerio.

CH. Andrium ego Critonem video? certe is est. *CR.* Salvos fis, Chreme.

CH. Quid tu Athenas insolens? *CR.* Evenit. Sed hincine est Simo?

CH. Hic est. *SI.* Men' quæris? eho, tu Glycerium hinc civem esse ais?

CR. Tu negas? *SI.* Itane huc paratus advenis? *CR.* Quade re? *SI.* Rogas?

Tunc impune hæc facias? tunc hic homines adolescentulos,

Imperitos rerum, eductos libere, in fraudem illicis? Solicitando, et pollicitando, eorum animos lactas?

CR. Sanun' es?

SI. Ac meretricios amores nuptiis conglutinas?

PA. Perii. Metuo ut subflet hospes. *CH.* Si, Simo, hunc noris fatis,

Non ita arbitrere. Bonus est hic vir. *SI.* Hic vir fit bonus?

Itane

Itane adtemperate venit hodie in ipsis nuptiis,
Ut veniret antehac nunquam? est vero huic creden-
dum, Chreme?

PA. Ni metuam patrem, habeo pro illa re, illum quod
moneam probe.

SI. Sycophanta. *CR.* Hem. *CH.* Sic, Crito, est hic:
Mitte. *CR.* Videat, qui fiet.

Si mihi pergit, quæ volt, dicere, ea, quæ non volt,
audiet.

Ego istæc moveo, aut curo? non tu tuum malum æquo
animo feres?

Nam, ego quæ dico, vera, an falsa audieris, jam sciri
potest.

Atticus quidam olim navi fracta, apud Andrum eiec-
tus est,

Et istæc una parva virgo. Tum ille egens, forte ap-
plicat

Primum ad Chryfidis patrem se. *SI.* Fabulam incep-
tat. *CH.* Sine.

CR. Itane vero obturbat? *CH.* Perge. *CR.* Tum is
mihi cognatus fuit,

Qui eum recepit. Ibi ego audivi ex illo, sese esse At-
ticum.

Is ibi mortuus est. *CH.* Ejus nomen? *CR.* Nomen tam
cito tibi? Phania. *CH.* Hem,

Perii. *CR.* Verum hercle opinor fuisse Phaniam. Hoc
certo scio,

Rhamnufium

Rhamnufium se aiebat esse. *CH.* O Jupiter! *CR.* Ea-
dem hæc, Chreme,

Multi alii in Andro tum audivere. *CH.* Utinam id fit,
quod spero. Eho, dic mihi,

Quid eam tum? Suamne esse aiebat? *CR.* Non. *CH.* Cu-
jam igitur? *CR.* Fratris filiam.

CH. Certe mea est. *CR.* Quid ais? *SI.* Quid tu ais?
PA. Arrige aures, Pamphile.

SI. Qui credis? *CH.* Phania ille, frater meus fuit.
SI. Noram, et scio.

CH. Is hinc bellum fugiens, meque in Asiam perfe-
quens, proficiscitur.

Tum illam hic relinquere est veritus. Postilla nunc
primum audio,

Quid illo fit factum. *PA.* Vix sum apud me: ita ani-
mus commotus est, metu,

Spe gaudio, mirando hoc tanto, tam repentino bono.
SI. Næ istam multimodis tuam inveniri gaudeo. *PA.* Cre-
do, pater.

CH. At mihi unus scrupulus etiam restat, qui me male
habet. *PA.* Dignus es

Cum tua religione odio. Nodum in scirpo quæris.
CR. Quid istuc est?

CH. Nomen non convenit. *CR.* Fuit hercle aliud huic
parvæ. *CH.* Quod, Crito?

Numquid meministi? *CR.* Id quæro. *PA.* Egone hujus
memoriam patiar meæ

H

Voluptati

Voluptati obstare, cum egomet possim in hac re medicari mihi?

Non patiar. Heus Chreme: quod quæris, Pasibula est.

CR. Ipsa est. *CH.* Ea est.

PA. Ex ipsa millies audivi. *SI.* Omnes nos gaudere hoc, Chreme,

Te credo credere. *CH.* Ita me Dii ament, credo.

PA. Quid restat, pater?

SI. Jamdudum res reduxit me ipsa in gratiam. *PA.* O lepidum patrem!

De uxore ita, ut possedi, nihil mutat Chremes.

CH. Causa optuma est:

Nisi quid pater aliud ait. *PA.* Nempe. *SI.* Scilicet.

CH. Dos, Pamphile, est

Decem talenta. *PA.* Accipio. *CH.* Propero ad filiam.

Eho mecum, Crito:

Nam illam me credo haud nosse. *SI.* Cur non illam huc transferri jubes?

PA. Recte admones. Davo ego istuc dedam jam negoti. *SI.* Non potest.

PA. Qui non potest? *SI.* Quia habet aliud magis ex sese, et majus. *PA.* Quidnam? *SI.* Vincit est.

PA. Pater, non recte vincit est. *SI.* Haud ita iussi.

PA. Jube solvi, obsecro.

SI. Age fiat. *PA.* At matura. *SI.* Eo intro. *PA.* O faustum et felicem diem!

ACTUS

ACTUS V. SCENA V.

CHARINUS, PAMPHILUS.

PROVISO, quid agat Pamphilus: atque eccum.

PA. Aliquis forsan me putet

Non hoc putare verum: at mihi nunc sic esse hoc verum lubet.

Ego vitam Deorum propterea sempiternam esse arbitror, Quod voluptates eorum propriæ sunt. Nam mihi immortalitas

Parta est, si nulla huic ægritudo gaudio intercesserit.

Sed quem ego potissimum exoptem nunc mihi, cui hæc narrem, dari?

CH. Quid illud gaudi est? *PA.* Davom video. Nemo est, quem mallem, omnium:

Nam hunc scio mea solide solum gavifurum gaudia.

ACTUS V. SCENA VI.

DAVUS, PAMPHILUS, CHARINUS.

PAMPHILUS ubinam hic est? *PA.* Dave.

DA. Quis homo est? *PA.* Ego sum. *DA.* O Pamphile.

PA. Nescis quid mihi obtigerit. *DA.* Certe: sed, quid mihi obtigerit, scio.

H 2

PA. Et

PA. Et quidem ego. *DA.* More hominum evenit, ut,
quod fim nactus mali,

Prius rescisceres tu, quam ego, tibi quod evenit boni.

PA. Mea Glycerium suos parentes repperit. *DA.* O
factum bene.

CH. Hem. *PA.* Pater amicus summus nobis. *DA.* Quis?

PA. Chremes. *DA.* Narras probe.

PA. Nec mora ulla est, quin eam uxorem ducam.

CH. Num ille fomniat

Ea, quæ vigilans voluit? *PA.* Tum de puero, Dave?

DA. Ah, define: [funt.

Solus est, quem diligunt Dî. *CH.* Salvus sum, si hæc vera

Conloquar. *PA.* Quis homo est? Charine, in tempore

ipso mi advenis.

CH. Bene factum. *PA.* Hem, audisti? *CH.* Omnia.

Age, me in tuis secundis respice. [omnia.

Tuus est nunc Chremes: facturum, quæ volēs, scio esse

PA. Memini: atque adeo longum est, nos illum ex-
spectare, dum exeat.

Sequere hac me intus ad Glycerium nunc. Tu Dave,
abi domum,

Propere accerse, hinc qui auferant eam. Quid stas?
quid cessas? *DA.* Eo.

Ne expectetis, dum exeant huc: intus despondebitur:

Intus tranfigetur, si quid est, quod restet. Plaudite.

CALLIOPIUS RECENSUI.

P.

P. T E R E N T I I E U N U C H U S.

ACTA LUDIS MEGALENSIBUS, L. PO-
STUMIO ALBINO, L. CORNELIO MERU-
LA ÆDILIBUS CURULIBUS. EGERE L.
AMBIVIVS TURPIO, L. ATTILIUS PRÆ-
NESTINUS. MODULAVIT FLACCUS
CLAUDII, TIBIIS DUABUS, DEXTRIS.
GRÆCA MENANDRU. ACTA II. M. VA-
LERIO, C. FANNIO COSS.

Personæ.

PROLOGUS.

PHÆDRIA *adolescens.*

PARMENO *servus.*

THAIS *meretrix.*

GNATHO *parasitus.*

CHÆREA *adolescens.*

THRASO *miles.*

PYTHIAS *ancilla.*

CHREMES *adolescens rusticus.*

ANTIPHON *adolescens.*

DORIAS *ancilla.*

DORUS *eunuchus.*

SANGA *servus.*

SOPHRONA *nutrix.*

LACHES *senex.*

Personæ mutæ.

SIMALIO

DONAX

SYRISCUS

PAMPHILA *adolefcentula.*

} *militis servi.*

E U.